

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 50.

Lördagen den 16 December

1871.

Björnstjerne-Björnson.

Denna tidskrift sysselsätter sig icke med den återgifvande eller personliga konstutöfningen, skådespelarens, mimikerens eller den musikaliska virtuosens konst, och det är hufvudsakligen i denna egenskap som hr Björnstjerne-Björnson nyss uppträdt inför den svenska allmänheten. Han har skildrat sina intryck af Italiens konstverk, af Sixtinska kapellet, af Norges fjell och fjordar, och hans åhörare hafva lyssnat till honom icke såsom till en föreläsare utan såsom till en colsharpa, i hvars känsliga strängar naturen genom de oberäkneliga vindfläktarne tolkar sin egen stämning.

Vår allmänhet har funnit sig öfverraskad och hänförd af det oskuldsfulla, naiva och omedelbara, som likt ett källsprång framqvälde ur diktarefrämlingens själ, på samma gång den beundrade den fulländade deklamatoriska konsten, den sällsynta makten öfver hans röst, hvarmed han inför sin eleganta åhörarepartier lika väl återgaf foglarnes glada qvitter en klar morgon på Sæteren som det djuptoniga brusset af hans fädernebygds mäktiga fjellfloder. Det var mindre *hvad* han sade som fängslade oss, än *sättet* hvarpå han sade det; han tog oss med på sin fantasivingar, och han upprullade för vår inre syn praktfulla taflor af stora konstskapelser under en aflägsen, sydlig himmel. Men det var ej detta som gjorde hans egentliga

framgång: det var den egendomliga norska tonen, som klingade midt igenom skildringen af Rafaels och Michael Angelos konstskapelser, någon ting som erinrade på en gång om Ole Bulls violin och om Hardanger-felen.

För hvarje svensk som sett någon del af Norge är intrycket af dess stora och rena natur oförgätligt och allt som påminner derom liksom ett eget barndomsminne. Men äfven den stora mängden af vårt folk, som aldrig med egna ögon skådat denna natur, begriper den utan svårighet, så snart den träder honom till mötes i bild, i dikt eller beskrifning. När Gude upprullar för oss de mäktiga fjellscenerna, de djupa lugna fjordarne, den glödande belysning som den nedgående solen kastar öfver de ödsliga Isbræerne, eller när Tidemand inför oss i kretsen af Norskt bondeliv, gör oss bekanta med Bedstemoder och Degnen och Smaagutterne, som vid aftonbrasan lyssna till den gamla sagoförtäljerskan, eller när Björnstjerne-Björnson skildrar för oss Hauge och hans lärjungar, som lära bygdefolket en allvarligare kristendom, så är det liksom vi finna oss bland gamla bekanta.

I denna mening har Björnstjerne-Björnsons besök hos oss fått något mer än en personlig betydelse, och i det döfvande bifall hvarmed hans ordmusik, om ett sådant uttryck är oss tillåtet, blef belönad,

låg också en helsning till Norge, till dess naturscener, som han så mästerligt tolkade, till dess bönder och dess fiskare, till »målsträfvarne» och till sjelfva Jaabæk, detta »stycke af en lärd man», om hvars verkliga karakter och sträfanden talaren var så angelägen att gifva oss en gynnsam föreställning. Med skalden disputerar man icke; han är envåldsherskare liksom barnet, och för bådas skull se vi allt i ljusare färger. Men det är en annan sida af det norska lifvet, som har våra sympatier i lika och än högre grad, och vi önska att äfven till dess representanter få skicka en helsning med den hemvändande dik- taren, det Norge som arbetar i den högre

kulturens, i den stora industriella företag- samhetens, i det utvecklade politiska lif- vets tjenst. Vi betvifla icke Björnstjerne- Björnsöns försäkran att den norska bon- den älskar Sverige — vi hoppas han icke har skäl till något annat; men vi veta att det är hos den högre upplysta delen af norska folket som vårt eget folk har sina varmaste vänner, och vi känna att det är från de klarast seende statsmännens, de mest begåfvade tänkarnes, den mest bildade ungdomens sida, öster och vester om riks- gränsen, som de bästa bemödanden utgå att stärka bandet mellan de båda skandi- naviska folken och genom gemensamma ansträngningar häfda deras oberoende.

Hvad är husslöjd?

»Arbetsamhet befördrar helsa och välstånd».

Husslöjd är sådant arbete som i hem- met kan utföras och i hvilket barnen i ungdomen kunna vänjas vid att med sina händer och fötter bidraga till familjens underhåll. Denna husslöjd bör delas i tvenne delar, neml. husslöjd för stad, och hus- slöjd för land. Till husslöjd för stad måste råämnet alltid köpas, och i de flesta fall kontant betalas. För meddelande i husslöjdens mångfald för staden, lemnas undervisning i städernas slöjdskolor, så- som Stockholms, Göteborgs, Norrköpings, Malmö, Eskilstuna, Borås m. fl. Men dessa slöjdskolor, eller som jag förr ville kalla dem slöjdakademier, äro icke passande för landtbefolkningen, och detta af flere skäl: dels har mängden af landtbefolkningen icke tillfälle att hålla sina barn i staden, och dels är den undervisning som der med- delas mer eller mindre passande för det uppväxande slägtet, som skall vänja sig vid jordbruks- eller landtmanna-arbete; alltså anser jag husslöjden på landet vara den som i närvarande stund behöfver hjälp och understöd. I städerna äro ofta fabri- ker och inrättningar, der barn kunna finna arbete och genom detsamma bidraga till familjens underhåll. Om man kastar ett öga in i en klädes-, bomulls-, svafvelsticks- fabrik eller andra dylika fabriker, finner man en mängd barn derstädes sysselsatta. Så är icke förhållandet på landsbygden; der finner man sällan eller aldrig någon

passande sysselsättning för den uppväxan- de befolkningen, om jag undantager den korta tid då potatisen skall urjorden upp- tagas, och för de, något mera försigkomna pojkarne, som under tröskningstiden kunna användas; och det är just denna uppväx- ande befolkning som måste vänjas vid arbete, och i ungdomen lära sig att med sitt arbete kunna förtjena sitt bröd.

Mången föres in på lastens och brot- tets bana först af behof, hvilket sedan ur- artar till vana. Men kunde passande sys- selsättning, med åtföljande förtjenst, an- skaffas för det uppväxande slägtet, och ung- domen i tid vänjas vid att med ärligt ar- bete förtjena ärligt bröd, så skulle ock brotten aftaga.

Efter den erfarenhet jag har, kan jag nära nog säga att om ett barn tvingas att den ena veckan förtjena t. ex. 10 öre, det en kommande vecka bjuder till att för- tjena dubbelt o. s. v. då inser det sjelf snart att förtjensten genom arbete bidra- ger till huslig trefnad; en, till mognare ålder hunnen person inser alltför väl, att arbete är nödvändigt för lifvets uppehälle, om man vill komma till oberoende — hvarefter vi ju alla sträfva — och det är denna insigt som bör inplantas hos det uppväxande slägtet.

Vi känna något hvar på landet t. ex. en så kallad daglönares ställning; den är ej afundsvärd — men den kunde vara

bättre än hvad den är. Mannen måste med sitt arbete försörja hustru och många gång en skara barn. Han har i vanliga fall 75 öre och i lyckligaste fall 1 rdr rmt om dagen; på denna dagspenning skall han föda och kläda sig och de sina. Om han t. ex. har 6 barn (hvilket ofta inträffar), så är det 8 personer som skola klädas och födas på denna dagspenning; huru de dermed blifva klädda och födda är lätt att inse. Utan denna barnskara skulle man och hustru, icke i öfverflöd, men dock ganska väl taga sig fram. Mången husbonde skulle gerna med högre dagspenning vilja aflöna en daglönare, som Försynen skänkt en massa barn, men denna gör ej svårare eller hårdare arbete för husbonden, än en annan som är utan barn; och hvad blef då följden? Jo, att den utan barn fordrade lika hög dagspenning som den med många barn, och slutföljden, att husbonden sjelf blef bragt till tiggargaststaven, då jordbruket, vår hufvudnäring, i flere år kan gifva klena inkomster, så att jordbrukaren, om han kunde, gerna skulle vilja minska sin arbetspersonal, för att öka den då goda år inträffa; men nu måste det ena året hjälpa det andra, så ock den ena människan hjälpa den andra, fastän hjälpen ofta kan vara knapp och otillräcklig.

För att afhjelpa daglönnarens mången gång betryckta ställning, finnes ingen annan utväg än att i tid använda barnen till sådant arbete som ej förstör den ännu utbildade kroppen. Mången har säkert med mig den erfarenheten, att i samma mån barnen uppväxa och kunna deltaga i tyngre arbete, förbättras daglönnarens ställning; men den tid som barnen uppväxt och endast varit tärande medlemmar i familjen, har ofta åstadkommit fattigdom och elände samt alstrat liknöjdhet hos både föräldrar och barn; och det är synnerligast denna hos barnen, från ungdomen inplantade liknöjdhet, som sedan följer flertalet genom lifvet. Till afhjelpande af detta onda finnes intet annat medel än husslöjdens uppmuntrande. I våra Folkskolor lemnas barnen tillfälle att lära läsa, skriva och mycket mera. Undervisningen inom föräldrahemmet är nu nära nog försvunnen. Att en stor del af nutidens skolmästare ej gilla den undervisning som i hemmen kunnat meddelas, har ock bidragit till att densamma upphört, då barnen

tidigt kallas till skolan; det enda vilkoret för husflitens uppmuntran vore slöjdskolors inrättande bredvid Folkskolan, och jag vore färdig att framför Folkskolan sätta slöjdskolan; men dessa båda skolor kunna stå i jemnbredd med hvarandra. Det är ej allom gifvet att blifva magistrar, men alla äro vi födda till arbete, för att på ett eller annat sätt derigenom förtjena vårt bröd, likasom vi alla äro födde att bistå hvarandra. Olika anlag ligga förborgade hos olika individer, men blifva dessa olika anlag i ungdomen framkallade och väckta till lif, så komma de ock att i mannaåldern bära goda frukter. Från Folkskolan utgår mången till nytta för samhället och skapar sig derstädes ett namn; men de äro ett fåtal af dem som begagna sig af Folkskolan. Deremot utgår från Folkskolan det största antalet som med sitt arbete skola förtjena sitt bröd, fullkomligen okunniga i det yrke eller handverk som sedermera skall blifva deras, om jag så får säga, ärliga födkrok.

I städernas Folkskolor finnes tillfälle för det uppväxande släktet att, under skollåren, äfven begagna sig af slöjdskolan, men den nytta och lärdom som der inhämtas sprider sig ingalunda till landsbygden, och är ej heller passande för landet.

I städernas slöjdskolor lemnas undervisning till dem som deraf vilja sig begagna, hela dagen, och under den mörka årstiden äfven vid ljus, så att de som äro flitiga och uppmärksamma kunna med arbete sysselsätta sig hela dagen, och när den är slut återvända till hemmen, för att der njuta en behöflig hvila.

Våra långa vintrar och korta dagar alstra lojhet och liknöjdhet der husslöjden ej är införd i hemmet. Om vi återgå till den förut åberopade daglönnaren, hvarmed sysselsätter han sig innan dagen randas om morgnarna och sedan solen gått ned om qvällarna under den mörka årstiden? Jo, han sofver bort sin tid: han börjar sitt dagsverke t. ex. klockan $\frac{1}{2}$ 8 f. m. och slutar det klockan 3 à $\frac{1}{2}$ 4 e. m.; med afdrag af en middagstimme, blir detta en arbetstid af 7 timmar; de återstående 17 timmarna af dygnet användas till hvilotid eller att gå i bygden och drifva — detta är de äldres vintersysselsättning. I forna dagar, och för icke så många år sedan, stod husslöjden på landet, hos så väl man

som kvinna, icke på så låg ståndpunkt som den gör i närvarande stund. Då fingo en dräng och en piga penningelön bestående i städjan, och kläder in natura. Vadmallet till kläderna var en frukt af husslöjden, likaså skjortan och strumporna. Så väl husmodren som den i hennes tjänst varande kvinnopersonalen hade samtliga under de långa vinterqvällarna, framför stockelden i spiseln, med gemensamma krafter vid spinnrocken bidragit till den spånad som var erforderlig till så väl familjens som tjenarnes kläder — allt var *då* en frukt af husslöjden. Dessa tider äro nu förbi; hvarken dräng eller piga kan nu nyttja hemmagjorda kläder — ända från linnets till och med ytterplagget, allt måste vara från stadens fabriker... Är befolkningen, männe, lyckligare nu än fördom?

Sedan jag nu i korthet vidrört de äldres vintersysselsättning, vill jag kasta en blick in i familjen och granska barnens sysselsättning. Om morgonen lemna de sin säng, äta sin tarfliga frukost — oftast bestående af potatis, salt och ett stycke bröd — härefter äro de modren möjligen behjpliga att anskaffa litet bränsle från någon närliggande gärdesgård — om ej annat finnes att tillgå. — Sedan detta är öfverståndet, uppsöka de närmaste jemnåriga för att med skridskorna begifva sig till den isbelagda sjön och der tillbringa dagen, eller af brist på skridskor, vid närmaste kalkbacke slita kläder och skodon, till hvilkas anskaffande fader och moder med sitt arbete måst bidraga, då barnen ej ännu kunnat förtjena något, och genom ett sådant förhållande måste fattigdom och elände uppstå. Enda och naturliga bote-medlet för detta onda vore slöjdskolors inrättande på landet, der barnen i tid finge vänjas vid att sjelfva kunna förtjena sitt dagliga bröd. Hvarje öre som barnen kunna förtjena blir alltid till lättnad för föräldrarnes omtanke.

Jag vill framdraga några exempel att barn i tid kunna förtjena. För några år sedan var i denna, som i andra orter af vårt land, nära nog missväxt; jordbrukaren hade ej tillfälle att, i likhet med under goda år, lemna arbete åt arbetsökande, fabrikerne minskade sin arbetspersonal, och arbetsbristen var allmän. Våra skogar hade god frötillgång, hvarföre jag i

sockenkyrkan pålyste att jag uppköpte tall- och granfrö, insamladt efter en af mig lemnad anvisning. Några veckor förgingo innan denna binäring börjades; men slutligen börjades dock frösamlingen, och både man, kvinna och barn afplockade i skogshyggena såväl tall- som grankottar, och jag uppköpte det året ganska betydligt med skogsfrö; det gafs till och med personer, som under våren förtjenade derpå några och 40 rdr rmt. Som jag med lätthet kunde afyttra det af mig uppköpta skogsfröet, förnyade jag pålysningen om fortfarande uppköp af nämnda skogsfrö, men som möjligen annan arbetsförtjenst af de äldre kunnat erhållas, och nöden icke varit stor, har också frösamlandet alldeles upphört, oakadt barn derpå skulle hafva en ganska god förtjenst.

För att vänja barn vid sysselsättning utdelade jag till flere tjeulig redskap för att af enträdet förfärdiga tandpetare, och var det barn, som på detta arbete kunde förtjena 25 à 40 öre per dag. Men som svårighet uppstod vid realiserandet af denna tillverkning, enär dessa tandpetare ej kunde säljas till det pris som de från tyska fångelserna införskrifna, måste jag afstå från detta mitt försök. Bland andra försök att skaffa barn arbetsförtjenst var äfven det att finslipa och polera stenkulor till sjal-nålar och knappar, i af mig inrättade små slipstolar, konstruerade i gamla spinnrockar, hvilka utlemnades till barnen, som emottogo stenkulorna grofslipade, hvarefter de finslipades och polerades. Detta lilla arbete lemnade barnen en ganska god förtjenst. Såsom exempel vill jag nämna att en flicka, som samma år bereddes till Herrans Nattvard, på detta småarbete, under 17 månader, gjorde sig en med eget handarbete åstadkommen förtjenst af 143 rdr 48 öre rmt, eller i rundt tal för 425 arbetsdagar 33 öre per dag. Denna flicka ålåg det, utom detta arbete, att äfven tillse yngre syskon.

En såkallad daglönare hos mig, hvilken har bostad och potatisland för $1\frac{1}{2}$ tunnas utsäde samt en dagspenning af 75 öre för vinterdag och 1 rdr rmt för som-mardag, skall för detta underhålla sig sjelf, hustru och sex barn. Mannen går i mitt arbete hvarje dag; hustrun har tillräcklig sysselsättning att efterse barnskaran och tillreda den tarfliga måltiden. Äldsta sonen

i huset, 13 år gammal, kunde under tröskningen användas: alla de andra voro tärande medlemmar inom familjen; möjligen kunde de någon gång hjälpa modren att släpa hem litet ris till bränsle. Då tröskningen vid jultiden var slut, fans ej passande arbete för trettonåringen, så att, utom fadren, voro alla tärande medlemmar inom familjen. Flere gånger har jag frågat mannen, såsom varande en skicklig timmerkarl, om han ej kunde taga sig något för i handslöjd under den mörka årstiden och derigenom öka sin dagspenning, hvarpå han började tillverka träbottnar till skodon; men detta slog ej till mycket i kassan, då afsättningen var klen. Ut i sistlidne Januari, då efterfrågan på halmskor vid Katrineholms jernvägsstation var så betydlig att den gubbe jag inlärt att förfärdiga dessa på jernvägsresor under den kalla årstiden omtyckta ytterplagg, icke kunde hinna att fylla behovet, tillsade jag alla mina drängar att de skulle börja göra halmskor; men flere veckor förgingo utan att någon hade lust att börja försöket. Slutligen framkom ofvannämde daglönare med ett par, för hvilka han genast erhöi likvid — och efter att väl hafva fått penningarna i handen för det första paret, gick förfärdigandet af det andra och följande paren med fart. Under det mannen eller fadren hos mig utgjorde sitt dagsarbete, voro såväl hustrun på sina lediga stunder som barnen sysselsatta att fläta halmlätor till halmskor; och då mannen i skymningen hemkommer, har han en mängd flätor i ordning och då är det hans tur att af dem sy tillsammans dessa omtyckta och värmande ytterskor, och har han jemte familjen på detta för honom extra qväll- och morgonarbete, samt för barnens dagsarbete gjort sig under Februari månad en tillökning af 75 å 80 öre per dag. Denna tillökning förbättrar betydligt familjens ställning samt väcker hos barnen håg till arbete och betager dem lust att med andra barn drifva omkring på backarne och slita kläder och skodon. Sedan nu andra personer sett huru denna daglönare hade icke obetydlig inkomst af sitt extra arbete, började ännu flere att göra halmskor, så att då det förr var kinkigt att få någon som ville börja denna tillverkning, har deremot nu det förhållandet inträdt att halmskomakare uppstått

i öfverflöd. Men här kommer det gamla ordspråket väl till pass, nemligen *för sent*, ty då väderleken blef mildare, upphörde ock afsättningen. Dock har man hopp om att ett kommande år försäljnings-personalen vid Katrineholm ej skall få bannor af frysande resande, derfor att tillgång ej fans på halmskor: förrådet för den kommande vintern är nu ganska betydligt.

Landtbefolkningen är i allmänhet händig, men vill hafva tid på sig innan de företaga något som ej far och farfar före dem gjort, och denna långsamhet eller tröghet kommer efter min tanke förnämligast derifrån, att barnen icke i ungdomen lärt sig, eller rättare sagdt, vant sig vid arbete. Många exempel vore visserligen än ytterligare att framdraga, men jag öfvergår till det, efter mitt förmenande, andra botemedlet till vinnande af välstånd för den så kallade mindre bemedlade eller talrikaste delen af vår befolkning. Detta botemedel finnes endast i uppmuntran af husfliten, genom inrättandet af slöjdskolor på landet, och dessa böra ligga i närheten af folkskolan, så att barnen, då de lemna, eller för dagen blifva fria ur folkskolan, genast kunde en, två eller tre timmar arbeta i slöjdskolan. Jag tager mig kan hända vatten öfver hufvudet, som man säger, då jag ingår i granskningen af, huru en slöjdskola på landet bör vara inrättad; dock är jag tacksam för hvarje anmärkning som göres emot mitt förslag.

I slöjdskolan bör finnas en eller flere arbetare, som der ständigt hafva arbete och sysselsättning: denna eller dessa personer, som förestå skolan, böra vara hemmastadda i åtskilliga landtmannahandtverk, såsom snickeri, svarfveri, smide, korgmakeri och mera dylikt. Der bör finnas modeller alltid tillgängliga för barnet att se. Intet barn bör tvingas till något visst arbete, utan må barnen sjelfva välja det arbete genom hvilket de skola förtjena sitt bröd, eller rättare sagdt, skaffa sig en extra inkomst.

Så snart ett barn söker inträde i slöjdskolan, erhåller det en motbok. I denna motbok antecknas hvad barnet utträttat, och så snart det gjort något som kan realiseras eller försäljas, erhåller det månatligen eller för hvarje vecka likvid för hvad det utträttat och till försäljning aflemnadt.

I skogsbygdens slöjdskolor böra tillverkningarne ställas på sådant som kan reali-

seras på slättbygden, och der är nödvändigt att hafva modeller från slättlandet; och bör der få läras: snickeri, svarfveri, mattbinding af halm, bast, säf, mossor m. m. d., förfärdigandet af sopqvastar för ladugården, vispar för hushållet, och träskedar, laggkärl för enklare behof, räfsor med lösa pinnar, lieskaft, spadskast, träskoflar, skärbräden, korgar af trä och trärotter, endast gröfre såsom bosskorgar, kolfat, trögårds- och matsäckskorgar m. m. d. Äfvenså enkelt smide och hoplödning af ringar m. m. d., som för landtmannen ofta erfordras. Största delen af dessa arbeten kunna af barn utföras, om endast anvisning och tjeuliga modeller finnas att tillgå. Detta för den manliga befolkningen. För den qvinliga bör skolan vara en hufvudsak, der flickorna få lära sig sy linnesömnad, klädsömnad, väfva, spinna, halmflätning och halmflätornas hopsättning till hattar m. m., samt enkelt bokbinderi; äfven denna skola bör så ställas att barnen i tid lära sig att de med sina händers arbete kunna förtjena något.

Det är icke alltid gifvet att det eller de handtverk som i en slöjdskola inläres blifver det hvaraf lärjungen i en framtid kommer att begagna sig, synnerligast då han i slöjdskolan ej skall bildas till handtverkare; men hvad som i ungdomen läres blifver alltid till nytta, då ingen kan lära sig för mycket, och för den som skall blifva jordbrukare är det af stor nytta och af stor vigt att ofvan uppräknade handtverk icke äro främmande, så att han sjelf kan förfärdiga sin redskap, laga och förbättra densamma. Den jordbrukare som, utan anlita af andra personers hjälp, sjelf kan underhålla sin redskap är alltid i bättre omständigheter än den som för kontant betalning måste auskaffa sig allt. Jag känner gamla bönder, som väl kunna nytja yxan så väl till timring som vedhuggning, men som äro så okunniga i handslöjd, att de icke ens kunna göra sig ett yxskaft, ännu mindre laga ett hjul eller en kälke; de äro således alltid beroende af andra människors hjälp, hvarigenom ock mycket arbete kan försinkas och ej uträttas på den tid det borde göras, då det icke alltid är gifvet att slöjd-kunniga personer stå att erhålla den dag de behövas. Om en tiondedel af det som

är gjordt för folkskolan kommit slöjdskolan till gagn, så skulle säkert en stor del af vår talrika befolkning, som nu har svårt att i tarfliga omständigheter uppehålla lifvet, vara i vida bättre omständigheter än hvad nu är fallet.

De senaste för landtmannen, äfven som för fabriksiddkaren, ogynnsamma åren alstrade en massa lösdriifvare, som från landtmannen togo stora bitar ur brödkakan, och jag kan såsom exempel anföra att endast den matinrättning, som jag för den lösdriifvande befolkningen måste inrätta, från den 1 September 1870 till den 1 September 1871 var besökt af 1,528 personer. Mer än $\frac{3}{4}$ af dessa personer voro från främmande orter, och voro bland dessa de flesta handtverk representerade. Om nu dessa i ungdomen fått lära sig litet af hvarje, som erfordras för landtmannens redskap, och icke uteslutande ett enda handtverk, så drager jag icke i tvifvel att icke mängden af dessa kunnat, för erhållande af föda, finna sysselsättning. Jag kan uppgifva flere exempel då dylika driifvare erbjuddits arbete, men då svarat: »jag är tunnbindare», »jag är svarfvare», »jag är kammakare», m. m. d., »och jag kan ej annat arbete». — Sedan folkskolan åtagit sig det uppväxande slägtets undervisning, och undervisningen i hemmet i det närmaste helt och hållet upphört, kallas ungdomen tidigt till skolan, och under skoltiden saknar den äfven undervisning i handslöjder, förnämligast i de hus der föräldrarna icke sjelfva kunna något, och då de sedan genomgått folkskolan med högre eller lägre betyg och, som man säger, *läst fram sig*, då kalkas den tid då hvar och en vill skaffa sig egen bergning. Men då är flertalet af de yuglingar som komma ut i verlden fullkomligt okunniga i allt hvad till handarbeten hör.

Jag upprepar ännu en gång att vår befolkning är i allmänhet händig, men så väl i handslöjd som i allt annat fordras undervisning, och det är denna undervisning som i ungdomen skall inplantas från slöjdskolan, derifrån den ock skulle bära välsignelserika frukter.

Då inrättandet af slöjdskolor är förenadt med betydliga kostnader, och materielen till en dylik skola säkerligen går till vida mer än materielen till en folkskola, så vågar jag påpeka att, der en

slöjdskola på landet inrättas, de bättre lot-
tade undersöka sina vindar och skräpgöm-
mor, der säkerligen hos mången en svarf-
stol, hyffelbänk, filbänk, sågar, hyflar,
skrufstäd, samt annan redskap finnes un-
dangömd och kan hända mången gång varit
till förargelse. Nå väl! skänken då en
dylik redskap till slöjdskolan, som aldrig
kan få för mycket af sådana saker; i slöjd-
skolan kunna de blifva till nytta och väl-
signelse för gifvaren.

Claestorp den 4 December 1871.

C. M. Lewenhaupt.

Det har varit oss ett stort nöje att mot-
taga ofvanstående skrifvelse från en man,
som är mer än de allra fleste här i landet
kompetent att yttra sig om den svenska
husslöjden, för hvars främjande han gjort

så stora och lyckade bemödanden. Öfver-
tygelsen om vigten att göra något för att
uppfostra landsbygdens barn till större
slöjdkunnighet är nu mera så rotfastad,
att någon vidare teoretisk bevisning för
den saken knappast vidare är af nöden. I
en lycklig stund har grefve Lewenhaupt
fört frågan in på det praktiska området,
och vi äro förvissade att hans framställ-
ning skall mötas med all den uppmärk-
samhet hon i så hög grad förtjenar. Det
vore för detta ändamål särdeles önskligt,
om någon tidning med vidsträcktare sprid-
ning, i synnerhet i landsorten, ville åter-
gifva denna uppsats, på det att den måtte
komma till rätt många läsares kännedom.
De korta, mörka dagarne och den stun-
dande helgen äro särskildt inbjudande att
taga denna fråga i allvarligt öfvervägande.

Liten bokrevy.

Den svenska litteraturen har under det
nu snart förgångna året, liksom under de
närmast föregående, icke visat någon utom-
ordentligt stor lifaktighet, när vi bortse
från specielt vetenskapliga arbeten, såsom
i teologi, lagfarenhet, medicin, ingenjör-
väsende, andakts- och läroböcker o. s. v.,
hvilka icke falla under vårt bedömande.
Men om den del af den litterära verksam-
heten som vänder sig till den stora all-
mänheten icke representeras af så många
boktitlar som för några år sedan, så bör
det likväl erkännas, att deribland finnes
mindre underhålligt och rent af förkastligt
än förr, och det kan icke förbises att den
allmänna smaken är från år renas och för-
ädlas. Vi hafva under årets lopp haft till-
fälle att redogöra för ett och annat af det
mest betydande, och det finnes deribland
saker som hafva värde för alla tider.

Främst i vår lilla öfversigt för denna
gång nämna vi ett stort arbete, som under
året blifvit fullbordadt, nemligen:

Handbok i Sveriges gällande Förvaltningsrätt
af *Th. Rabenius*, professor i nationalekonomi,
närings-, finans- och politirätt vid Upsala
universitet. Första delen: Om förvaltnin-
gens organisation och embetsmännen. Up-
sala. W. Schultz, 1866. Pris 4 rdr 75 öre.
Andra delen: Justitie-, civil- och ekklesiastik-
förvaltningen. Upsala. Schultz, 1871. Pris
6 rdr.

»Förvaltningsrätt» är ett uttryck, som

torde förefalla mer än en af våra läsare
något främmande, och kanske gifver dem
den föreställningen att här är fråga om
en hjälpreda för akademiska examina. Om
något sådant äfven varit författarens för-
sta tanke, så har den emellertid blifvit ut-
förd på ett sådant sätt att den stora all-
mänheten fått ett tillfälle att i ett enda
stort sammanhang öfverskåda fäderneslan-
dets sociala inrättning, allt ifrån de högsta
styrelseorganernas anordning, ända ned till
den lokala sjelfstyrelse som utöfvas genom
kommunalstämman.

Det är en mycket lycklig tanke af för-
fattaren att under denna enda rubrik, för-
valtningsrätt, sammanfatta och ordna de
särskilda delar af rätt, ekonomi-, närings-,
politi-, finansrätt o. s. v., hvilka det till-
hör honom såsom universitetslärare att före-
draga. Han har på detta sätt gifvit de
särskilda författningarne ett sammanhang
och en enhet som betager dem det kärftva
och afskräckande väsende de hafva för lä-
sare i allmänhet, samt ställer i dagen de-
ras stora mening och verkliga betydelse
från sjelfva grundlagen, hvars väsentligaste
stadganden äro på ett åskådligt sätt sam-
manförda och, der så erfordrats, i särskilda
noter närmare belysta, ned till de obetyd-
ligaste förordningar om syneförrättningar
på boställen, formen för ansökningar om
extra nådår, antagandet af skorstensfejare

i städerna, brefbefordringar och lösväskor, o. s. v.

När man genomgår ett arbete sådant som detta, kan man icke annat än häpna öfver den mängd af detaljer i vår samhällsinrättning om hvilka man förut icke haft någon kunskap, men som det oaktadt äro af ett ganska stort intresse. Vi tro också att denna handbok, ehuru i första hand erbjuden såsom en ledning åt de akademiska studierna, skall, i den mån hon blir närmare känd, göra sig till en outhärlig hjälpreda för hvar och en som, i egenskap af riksdagsombud, kommunalman, industriidkare eller embetsman, behöfver en upplysning om gällande författningar eller i allmänhet vill bilda sig en föreställning om andan af vårt administrativa väsende. Genom en systematisk uppställning och utförliga innehållsförteckningar har arbetet blifvit ganska lätt att rådfråga; ett alfabetiskt register skulle än vidare öka dess användbarhet. Men en annan sak våga vi hemställa till författaren. Han har i sin senare del följt utvecklingen af vår lagstiftning ända till och med den senaste fattigvårdsförordningen, men sedan den förra utgafs hafva några få men viktiga grundlagsförändringar blifvit vidtagna, och äfven en och annan ny bestämmelse tillkommen i afseende på städernas kommunalordningar, riksbankens förvaltning o. s. v. Skulle han icke vilja årligen eller hvar annat år utgifva bihang, ordnade efter samma plan som hufvudarbetet och redogörande för innehållet af de nya författningarne? Hans arbete skulle derigenom kunna blifva en fortgående systematisk och för allmänhetens behof lämpad författningssamling, och han skulle derigenom än vidare öka den förbindelse hvori han redan satt alla dem som söka en klar och omfattande insigt i vårt samhällsväsende.

Europas statslif och filosofiens politiska läror. Den nyare tidens hufvudepoker, betraktade ur filosofisk synpunkt af *Wilhelm Bolin*, e. o. professor vid universitetet i Helsingfors. Första bandet. Helsingfors, Th. Sederholm 1870. Pris 6 mark. Andra bandet. Helsingfors 1871. Pris 4 mark.

Då vi hoppas vid ett annat tillfälle få göra närmare bekantskap med detta framstående arbete, som utgör en prydnad för den svenska litteraturen, ehuru vi icke ega rätt

att räkna dess författare bland våra landsmän, så önska vi nu endast fästa våra läsares uppmärksamhet på dess nyliga afslutning. Professor Bolin är icke obekant för den svenska allmänheten. Hans arbeten om »Familjen», »Familjebegreppens utveckling till reformationen», »Leibnitz, ett förebud till Kant» samt »Problemet om viljans frihet» hafva icke blifvit förbisedda af dem som i vårt land sysselsätta sig med spekulativa studier öfver samhället. Hans framställningssätt, ehuru grundadt på den stränga logiska bevisningen, är så klart att det icke behöfver afskräcka någon läsare med vanlig litterär bildning, och hans sant frisinnade uppfattning af samhällets väsende ger en högre färg åt hans kritik af de olika statsteorierna. Första delen börjar med enväldsmakten hos Macchiavelli, fortgår genom reformationstidehvarvet till Jean Bodin, Hugo Grotius och Hobbes, samt slutar med Spinoza; andra delen börjar med den stora engelska statshvälfningen, redogör för Milton's uppfattning af statslifvet och det faktiska underlaget för hans politiska läror, fortgår till Algernon Sidney och den engelska restaurationen, John Locke och absolutismens fall, franska revolutionen och dess läror, med en återblick på Montesquieu och Rousseau, redogör vidare för de politiska lärorens utveckling i Tyskland, först genom Kant och Fichte, och vidare genom den romantiskt-reaktionära perioden ned till Hegel och A. v. Humboldt, samt slutar med John Stuart Mill, Laboulaye, Herbert Spencer och Prevost-Paradol. För de vilsekomna samhällsteorierna har det naturligtvis icke ingått i detta arbetets plan att redogöra, och mången skall må hända äfven vilja förvisa åtskilliga fordringar, som blifvit uppställda af de sista fyra tänkarne, särdeles af Mill, till samma oberättigade område. Uteslutas kunde de dock icke, emedan de utan all fråga äro exponenter för de samhällsidéer som arbeta i vår tids innersta.

Författaren erinrar i förordet till sin förra del: »Den af katederverldens skrånanda i omlopp bragta frasen, att en klar och intresseväckande behandling af ett allvarligt ämne förräder ytlighet och filosofisk oförmåga, har förlorat sin trollkraft, sedan man lärt sig inse, hvilken grof okunighet, hvilka fördomar och motsägelser

kunna insvepas uti dimdunkla formler, med tillhjälp af hvilka man ej blott uppradar den en gång för alla i besittning tagna sanningen, utan till och med skapar världen». Hans egen på sjelfständiga och vidsträckta forskningar grundade undersökning öfver det politiska lifvet i dess historiska verklighet har genom sin framställningsart uti ingen ringa mån bidragit att bryta udden af den gamla fördomen mot filosofien, och vi tro att han sett sakerna nog mörkt, då han synes befara, att det ännu skulle vara för tidigt att bringa djupgående undersökningar inom andens värld inför den stora allmänheten i de nordiska länderna.

Dikter af *Fjalar*. Stockholm, P. A. Norstedt & Söner, 1871. Pris 2 rdr rmt.

»Fjalar» är en af den lilla upsaliensiska sångkretsens »Nio signaturer», väl icke den mest utmärkta men icke heller den svagaste, och man torde komma rättvisan närmast, om man säger att han är ett medelgodt uttryck för det poetiska sträfvandet hos detta vittra ynglingaförbund. I sjelfva verket är det mycken frändskap mellan de nio i ton, stämning och åskådningssätt: de röja alla rent sinne och odlad smak, en viss känslans fromhet, nära bekantskap med den bättre poetiska litteraturen, och en högt uppdrifven färdighet i versbyggnad, så stor att den icke sällan lockat några af dem till poetisk behandling af ämnen så obetydliga, att när man afkläder dem det vackra lyriska omhöljet, återstår endast en svag stämning, icke en bestämd känsla, än mindre en klar tanke. Det är kanske i botten af de flesta något litet spår af en sentimentalitet, aldrig öfverspänd, ty dertill hafva de för god ton, men tillräcklig att gifva en lindrig anstrykning af vekhet åt det hela.

»Fjalar» är, som vi sade, en god exponent af detta skaldskap, som, om man så vill saknar den stora poesiens kännetecken, de gripande tankarnes hänförande makt, men är oändligt älskvärd i sin blygsamma litenhet. Det är ej alla tider hvilkas andliga temperatur är egnad att uppamma »den gudomliga yran», och i brist på de öfverväldigande basunljuden kunna vi vara fullt belättna med den dämpade välstämda musik som kommer från ett förfinadt men oskuldsfullt hjerta. Ett sådant välgörande

intryck framkalla »Fjalars» dikter. Der fins ingen naturlig humor, men icke heller någon sökt qvickhet, ingen falsk patos, men en jemt fördelad värme, ingen braskande fosterländsk hänförelse, men några täcka, stämmningsfulla bilder från svensk skog och mark. Det mesta är erotiskt, af den stilla, väluppfostrade sorten, som visst icke saknar sitt behag för det. En liten cykel af romanser, kallad »Rosor och Blåklint», är i detta afseende särdeles tilltalande och återkallar i vårt minne Fredrika Bremers täcka lilla förstlingsroman Axel och Anna. Af »Efterbildningar» fins ett stort antal, fint och flitigt arbetade, de flesta efter Anastasius Grün och Chamisso, några få efter Sallet, Freiligrath och Herwegh. Ett par minnessånger öfver B. E. Malmström och E. D. Björck utmärka sig genom sann och frisk karakteristik, och höra efter vår tanke till det bästa i samlingen.

Rikedomen af olika versformer är nästan för stor, och det är några metrer, t. ex. i »Storm och Ro», hvilka förekomma oss mindre lyckliga genom den ovanliga och något tvungna sammansättningen af troché- och jambsystemen. Det är också en tioradig stans, i »En Saga», med endast två qvinnliga rim, en versart som icke förekommer oss rätt mönstergill, liksom en annan sexradig, i »Förbidan», hvori endast den tredje och sjette raden sluta på manliga rim, hvarigenom rytmen blir litet hackande och låter trött. Det är deremot andra, som äro särdeles lyckligt funna, till exempel i den lilla romansen bland »Rosor och Blåklint», som målar en fattig och enformig dag:

Tick och tack och tick och tack!
Lugnt och säkert tiden går.
Hjertat följer samma spår,
Inga ve och inga ack.

Men det är ej denna lefnadströtta ton som är grundtonen i Fjalars dikter, och följande stanser i det vackra lilla stycket »I Skogen» återgifva den bättre:

Till skogarnes dunkla gömma
Från världens buller och sorg jag går,
Här ingen oro mitt hjerta när,
Här kan jag fritt få drömma
Om en evigt blommande vår.

Allvarligt furorna blicka
Mot klara ljusblå himmelen opp,
Men myggorna dansa omkring hvar topp,

Och glädje och solljus dricka,
Sitt korta lefnadslopp.

Då blir det så godt i mitt sinne,
Hvar oren trotsande tanke flytt.
Och barnakänslor blomma på nytt:
Det är som i hjertat inne
En morgonrodnad grytt.

Och tvifvel och sorger fara;
Inom mig spelar en vårvind ljum,
Och sången tonar, som länge var stum.
Ja, här är mig godt att vara,
Här är visst ett heligt rum.

Civilisationens historia i England af *Henry Thomas Buckle*. Öfversättning af *O. W. Alund*. Första häftet. Stockholm, L. J. Hiertas förlagsexpedition, 1871. (Utkommer i fem häften à 7 rdr rmt).

När vi första gången såg denna titel bland bokhandelsannonserna till julen, måste vi ovilkorligt tänka på orden i evangelium: »Jag är kommen till att tända en eld på jorden: jag ville att han alla redan brunne». Med den lättvindighet som utmärker den litterära kritiken i vissa stora tidningar, var det lätt att förutse att Buckles bok skulle på en gång blifva utpuffad såsom någon ting oförlikneligt och, såsom tysken säger, *noch nicht da gewesen* af historisk och filosofisk djupsinnighet, en plötsligt framkommen lösning af alla lifvets och mensklighetens gåtor. För den som hela dagen, år ut och år in, sitter på sin kritiska domarestol och måste i en handvändning expediera tusental rättsökande, faller det sig så naturligt att af eller omskrifva rekommendationerna på omslaget, och kanske i brädskan på vinst och förlust tillägga några ytterligare rekommendationer för egen räkning, hållna i en så allmän ton att de kunna brukas med få och obetydliga förändringar om alla böcker utan undantag, hvilka äro bestämde för en gynsam behandling, ty vissa förläggares alster äro i hvad fall som helst predestinerade till en evig fördömmelse.

Vi vilja icke säga att Buckle's arbete om civilisationen icke borde öfversättas, och allt sedan Arnold Ruges tyska bearbetning utkom, eller 1864, hafva vi väntat att den skulle af någon kompetent hand blifva, såsom det heter, införlifvad äfven med vår litteratur, ty det är onekligen ett högst märkligt och epokgörande arbete. Men det är lika visst att denna bok här måste möta samma lifliga opposition som

den uppväckt i England och Tyskland, och till en icke ringa grad är denna opposition berättigad, äfven af sådana som icke bekänna sig till de konservativa statsteorierna eller till den religiösa ortodoxien. Buckle har försökt att bryta en alldeles ny bana för historieforskningen och deri så att säga inför den induktiva naturforskningens metod; han betraktar mensklighetens utveckling ur samma synpunkt som världssystemets eller som plant- och djurlifvets; han söker framlägga de lagar efter hvilka denna utveckling egt rum, och han säger uttryckligt, att om vi kunde känna alla en människas eller ett folks föregående, borde vi också kunna med matematisk säkerhet uträkna dess framtid. En gifven följd af detta åskådningssätt är att han måste förneka den menskliga viljans frihet och den gudomliga försynen såsom en ledning af den enskilda människans öden. Han har derföre kommit att gälla i mångas ögon såsom en grof materialist, och i någras såsom en afgjord gudsförnekare.

Men äfven de som med Buckle stå på samma filosofiska plan kunna ej godkänna alla hans slutledningar, och så mycket de än beundra hans vidsträckta lärdom, vilja de långt ifrån underskrifva alla hans saksuppgifter. En sådan osäkerhet vidlåder en forskning såsom Buckle's, hvilken ensam söker att omfatta nästan allt möjligt vetande och af denna kunskap draga bestämde slutsatser. Att Buckle genom detta slags undersökning gifvit en oskattbar ansats åt forskningen, och att hans bok dergenom utgör ett af vår tids stora andliga förvärf, behöfver icke derföre förnekas, men äfven den välvilliga kritiken gjorde väl i att ej helt och hållet undandölja skuggsidorna, på samma gång hon uppvisar de onekliga förtjensterna.

Utan att för tillfället ega en så fullständig bekantskap med originalet som vi önska, tro vi oss dock kunna utan fara för särdeles misstag karakterisera dess innehåll på följande sätt. I första delen söker författaren att rödja väg för fyra stora grundsatser, på hvilka han anser att all historisk uppfattning måste hvilas. Den första är att hvarje folks lycka beror på den framgång hvarmed det uppdragar lagarne för de timliga företeelserna, och det omfång hvori kändedomen om dessa lagar blir spridd till de stora massorna. Vidare

söker han visa, att innan en sådan undersökning kan ega rum, måste det uppstå en tviflets anda, »vilken först underhjälp forskningen men sedan understödes af forskningen». Resultaten af denna forskning sträfvä för det tredje att utreda förnufts-sanningarnes inflytande och, väl icke absolut men relativt, minska inflytandet af de sedliga sauningarne, hvilka senare äro mer stationära än de förra och mindre mottagliga för utveckling. Den fjerde grundsatsen är att det stora hindret för progressiv forskning, och följaktligen för människans civilisation, är den beskyddande ande i hvilken regeringarne företaga sig att vaka öfver människorna och lära dem hvad de skola göra, på samma gång som kyrkorna föreskrifva dem hvad de skola tro. Med antagandet eller förkastandet af den första punkten står eller faller hela systemet, och det är därför äfven mot denna som kritiken i första hand vänder sig.

I andra delen söker Buckle ett stöd för sin sats i jemförelsen mellan två samhällen, liknande hvarandra i åtminstone en karakteristisk egenskap, men olika i utveckling och framsteg. Det är Spanien och Skotland han sålunda uppställer till jemförelse och kontrast. Spanien är ett af naturen utomordentligt gynnad land: det öfverflödar på allt det goda som efter en ytlig uppfattning bäst bör befrämja ett samhälles utveckling och för all framtid betrygga dess storhet. »Spaniorerna», säger Buckle, »hade allting utom kunskap». Efter att under en tid hafva stått på höjden af välmakt och anseende gled Spanien småningom allt längre utföre, och endast stora enstaka personligheter hafva tid efter annan hindrat det från att falla till förtappelsens djup. Hans målning af Spaniens förfall är så mörk att vi omöjligt kunna till fullo acceptera den. I Skotland finner Buckle ett folk som står på samma linea med spaniorerna i vidskepelse. »Äfven i närvarande stund är det intet land der fördragsamhetens grundsats är mindre förstädd och bigotteri och förföljelseanda hafva så fritt lopp». De låta sitt presterskap tänka för sig i allt som rör det tillkommande lifvet, men lyckligtvis gifva de icke regeringen samma frihet i det som angår det närvarande; deraf deras politiska frihet och deras starka nationella lif, euligt Buckle's uppfattning.

Dessa antydningar må vara tillräckliga för det närvarande; när arbetet hinnet fullständigt utkomma, hvilket lofvar att ske till nästa sommar, torde vi finna tillfälle till en utförligare framställning af dess öfverraskande innehåll. Äfven vi anse för en vinst att en sådan bok utgifves på vårt språk, i synnerhet när det sker af en så väl kvalificerad öfversättare. Den frihet hvarmed han i första häftet gått till väga i afseende på öfverflödiga noter hoppas vi han kommer att förbehålla sig allt igenom; det är i andra delen åtskilliga hänsyftningar på den mindre ädla kritik hvarmed förra delen blef i hans fädernesland emottagen, och dessa angå icke svenska läsare, som kunna betrakta saken lugnare, pröfva allt och behålla det bästa.

Smärre skrifter af *W. E. Svedelius*. Första häftet. Stockholm, P. A. Norstedt & Söner, 1871. Pris 1 rdr 50 öre.

Det fins för ögonblicket i vårt land knapt en lyckligare talare än professor Svedelius; han har en utomordentlig förmåga att vid historiska företeelser, för hvilkas gedigna utforskning han ej behöfver våra loford, knyta träffande och lärerika reflexioner. Detta lilla häfte upptager flere sådana tal vid olika tillfällen, en del tryckta förut, men äfven några nya. Författaren säger i sitt förord, att en akademisk lärare bör söka att stundom ställa sina ord till en vidsträcktare krets af åhörare än den akademiska ungdomen, och det är ganska godt när så kan ske. I ett följande häfte, som redan lärt vara lagdt under pressen, behandlar han ett par historiska personligheter, Maria Stuart och drottning Elisabeth af England. Sådana *Essays* äro både nyttiga och angenäma att läsa, och författarens tanke att efter hand utgifva sådana småskrifter är så mycket mera lofvärd, som vårt land hittills saknar dessa större tidskrifter eller Reviews, hvilka i andra länder upptaga sådana arbeten hvilka genom sin mindre omfattning icke rätt väl lämpa sig för att särskildt utgifvas.

Bernhard von Beskows Dramatiska arbeten. Birger och hans ätt. Stockholm, P. A. Norstedt & Söner 1871. Pris 1 rdr 50 öre.

Om Beskows dramatiska arbeten icke hos vår allmänhet lyckats väcka någon lifligare anklag, så höra de utan tvifvel till

det bästa som vår litteratur på detta fält har att uppvisa, och de förtjena utan tvivel redan för den ypperliga diktionens och den fina smakens skull att uppmärksamt studeras, framför allt af dem som sjelfva egna sig åt dramatiskt författareskap. Denna nya upplaga är besörjd med all den omvårdnad som den frejdade författaren har rätt att fordra, och bör blifva desto mer välkommen för älskare och samlare af vår vittra litteratur, som dess innehåll nu mera knappast är tillgängligt i bokhandeln. Andra delen kommer att innehålla Torkel Knutsson, och om företaget, såsom man bör hoppas, vinner uppmuntran, ämna förläggarna sedermera utgifva författarens öfriga dramatiska arbeten.

Ett kommande slägte. Öfversättning från andra engelska upplagan. Stockholm, E. Giron's förlag, 1871. Pris 1 rdr 50 öre.

Då vi för icke länge sedan (i vårt n:o 32 för den 12 Augusti) egnat en utförligare uppsats åt originalet af denna märkvärdiga skrift, behöfva vi icke vara vidlyftiga om öfversättningen; vi hafva blott att vitsorda dess goda beskaffenhet och glädja oss att vi kanske i någon mån varit en anledning till dess utgifvande. Sådana böcker som denna äro egnade att rena den andliga luftkretsen och väcka stora och friska tankar.

Hin Onde i Newyork af *Adalbert von Weidenfels*. Öfversättning af *H. Lgrbm.* Stockholm, P. G. Berg, 1871. Pris 1 rdr 75 öre.

Detta arbete är mycket olik det föregående och alldeles ingen utopi, så långt ifrån en sådan att man gerna skulle vilja kalla det för ett simpelt förtal. Vi hade gjort oss ett högre begrepp om »Asmodeus in Newyork», så beprisadt för sin påstådda qvickhet och det afslöjande det ansetts innebära af nordamerikanska mysterier. Boken är en följd af berättelser om åtskilliga svek, brott och skenhelighet, framställda icke utan talent, och man kan nog orka läsa den såsom ett tidsfördrif, i brist på något bättre: här äro bofstycken, bedrägerier, spelhelveten, osedlighet och allt annat elände, så ända upp till öronen att man slutligen vämjes vid det och tycker att blott en tysk fantasi kan förmå att röra till hopa så mycken gräslighet. Åtskilligt är icke illa hopkommet,

och vissa slag af humbug hafva nog sina motsvarigheter i ett samhälle så ungt, rikt och rörligt som det nordamerikanska. Att det skulle vara en sann målning af lifvet i ett civiliseradt samhälle, våga vi betvifla.

Ädla Qvinnor. Skizzer af *Angelika von Lagerström*. Öfversättning af *H. Lgrbm.* Stockholm, C. P. Berg, 1871. Pris 1 rdr 75 öre.

Författarinnan, hvars namn klingar svenskt men om hvars person vi eljest sakna alla underrättelser, säger i ett kort förord att hon önskade stärka och upplyfta sig sjelf och andra vid bilden af sådana qvinnor, hvilka genom samvetsgrant användande af alla sina krafter, antingen vid ett af förhållandena dem pålagdt, eller vid ett fritt valdt arbete, skapat sig en nyttig och sant mensklig tillvaro, samt att under detta sökande de nu meddelade bilderna antagit en fastare form. Vi träffa deribland några mera berömda qvinnor i nyare tider, Hanna More, Elisabeth Fry, Jane Gray, Francis Burney, lady Rachel Russell, gift med den berömda och olycklige lordkansleren sir William Russell, syster Rosalie (Jeanne Marie Rendu), Charlotte Brontë, Florence Nightingale och några andra. De korta biografierna äro enkla och utan anspråk men rätt läsvärda, och vi tvifla icke att författarinnan uppnått sitt vackra och hedrande syftsmål.

Artilleriets användande i Fältkriget, belyst genom exempel ur den nyaste krigshistorien. För officerare af alla vapen. Af *Taubert*, k. preussisk öfverste. Öfversättning af *Reinh. Silfeersvärd*, kapten vid k. Svea gardesregemente. Pris 2 rdr.

Expeditionen till Vesterbotten 1809 af *G. Soederus*. Pris 2 rdr.

Militärlitteraturföreningen — ty båda dessa skrifter tillhöra dess förlag — fortgår raskt i sin verksamhet. Sällskapet stiftades i början af året och har redan hunnit offentliggöra åtta skrifter, hvaribland några af icke ringa omfång. Vi hafva intet anspråk på att bedöma värdet af dessa skrifter, men det gläder oss på det högsta att se unga svenska officerare använda tid och arbete på detta fält, om också till en början endast såsom öfversättare, för att inom landet sprida tillgång på en god krigsvetenskaplig läsning, som varit af så stort inflytande på de preussiska officerarnes duglighet i tjensten.

Om vi rätt fattat afsigten med den förra skriften, är den icke ensamt en lärobok för artilleriofficerare utan kanske lika mycket en ledning för de öfriga vapnens ömdöme om den ställning artilleriet intager i den moderna krigskonsten. I den senare skriften har en åldrig och flitig historieforskare sökt att rätta några i hans tanke irriga föreställningar i afseende på slaget vid Sävar, och må hända har det icke varit alldeles främmande för författarens afsigt att, i ett ögonblick då den indelta svenska arméns tillvaro syntes stå på spel, ådagalägga att det icke var bristande mod, uthållighet eller andra militäriska egenskaper hos den svenska soldaten som vållade att denna expedition misslyckades.

Norske Folke-Eventyr fortalte af P. Chr. Asbjørnsen. Ny samling (med Bidrag fra Jørgen Moes Reiser og Optegnelser). Christiania, Dybwad, 1871.

Vi hafva vid ett föregående tillfälle (i n:o 27) något vidlyftigare redogjort för P. Chr. Asbjørnsens »Norske Huldre-Eventyr og Folkesager fortalte for Børn» och allt det goda som vi då kunde säga om dessa sagor, tagna ur folkets mun och berättade på dess eget språk, gäller afven om det lilla häfte som nu ligger framför oss, endast att dessa äfventyr äro något mindre fantastiska och komma den trivala verkligheten något närmare, men de äro icke mindre karakteristiska för det. Följande berättelse, den kortaste vi anträffat, ger ett mycket godt begrepp om det belä:

Skrinet med det Rare i.

Det var en Gang en liden Gut, som gik paa en Vei. Da han havde gaaet et Stykke, fandt han et Skrin. »Der er nok noget, som er rigtig rart, i det Skrinet», sagde han ved sig selv; men hvorledes han vendte paa det, og hvorledes han snudde paa det, var han ikke god for att faa det op. Men da han havde gaaet et Stykke til, fandt han en liden Nøgle. Saa blev han træt og satte sig ned, og saa tænkte han det skulde være morsomt, om Nøglen passede til Skrinet, for et lidet Nøglehul var der paa det. Saa tog han den lille Nøgle op af Lommen sin; saa blæste han først i Nøglepipen, og saa blæste han i Nøglehullet; saa satte han Nøglen i Nøglehullet og vred omkring; »Knap» sagde det i Laasen, og da han tog i Laaset, var Skrinet oppe. Men kan du nu gjette hvad der laa i Skrinet? — Det var en Kalverumpe, og havde Kalverumpen været længer, havde Eventyret ogsaa været længer.

Bevisningen kan icke vara mer slående, och slutet är ungefär så intressant som i många sensationsromaner.

Frankrike och Tyskland. Föredrag af *Père Hyacinthe*. Hållet i London den 20 December 1870. Stockholm, P. A. Norstedt & Söner. Pris 50 öre.

Den som för första gången öppnar detta lilla häfte gör sig svårligen en föreställning om hela dess rika och förträffliga innehåll; det är mera stor sanning i dessa några och tjugo sidor än som vanligen träffas i hela volumer. När alla Frankrikes prester tala på det sättet och menigheterna förstå deras språk, då är det nog slut på Frankrikes politiska nöd. *Père Hyacinthe* säger öppet, att Tysklands politiska enhet var en sak som icke behöfde störa fransmännens lugn: vi hafva vid ett föregående tillfälle sett att *Benedetti* resonnerade på samma sätt. Han har en storartad uppfattning af människoslägtets gemensamma ursprung; han tror att naturforskningen och en riktigare bibeltolkning skola en dag bringa oss nya insigter om våra första föräldrar, men slägtets enhet är andlig, och evangelium är icke mindre en evig sönning, skulle också racernas blod flyta ur olika källor. Protestantismen ger han dess fulla berättigande och omtalar med glädje den enighet som mycket väl kan bestå mellan de båda stora kyrkosamfundet, så att de till exempel i *Heidelberg* till och med begagna ett gemensamt tempel. Han ringaktar icke de religiösa formerna, ty utan dem skulle hvarje samhällighet vara omöjlig, men de äro ej det högsta. Det är *ofvanför* men icke *utanför* kyrkan som det bildar sig, detta »samfund af hjertan och själar, som äro bäst förtrogna med det tillkommande och mest trogna det förfutna». Den verkliga enheten knyter sig i och med det fridens band som på detta sätt bildar sig mellan de bästa af alla bekännelser.

Mikroskopets under, eller en värld i det minsta, af *Moritz Willkomm*. Öfversättning från tredje tyska upplagan af *A. M. Selting*. Med 199 illustrationer. Stockholm, E. Girons förlag, 1871. Pris 5 rdr 50 öre.

Det borde inga utan verkliga vetenskapsmän skriva populära böcker i vetenskapliga ämnen: endast då kan det blifva något sådant som denna lilla förträffliga bok

af en bland Tysklands mest berömda botanister. Originalen har, under de tio åren sedan det först utkom, infört många tusen sinnen i bekantskapen med naturen, och det var hög tid att äfven få det öfverflyttadt på vårt eget språk, hvilket skett af en skicklig och erfaren hand, på samma gång som de rika och förträffliga figurerna blifvit mycket väl återgifna. Boken är derföre särdeles väl egnad att utgöra en vacker och värdefull julklapp åt mera försigkomna unga personer som sysselsätta sig med naturstudier, och borde helst vara åtföljd

af ett mikroskop med 3 à 400 gångers förstoring, ett instrument som icke borde saknas i något bildadt och förmöget hem och icke heller öfvergå måttliga tillgångar; ett af Hartnecks bästa med denna agranderer lärer nemligen kunna erhållas för omkring 100 rdr. Men i alla fall kan man hjälpa sig med bokens plancher och hafva ett ganska rikt nöje af de outtömliga skönheter i denna »lilla värld», sådana som de blifvit framlagda för oss i utmärkta träsnitt.

Blick på pressen.

I *Norrbottens-Kuriren* läses under titeln »Att både begrunda och behjerta», ett af ordföranden för stadsfullmäktige i Luleå, telegrafkommissarien Cajanus, väckt förslag att bringa i tillämpning den nya fattigvårdsordningens uppmaning till de särskilda kommunerna att genom inrättandet af spar- och nödhjelpskassor, eller genom andra åtgärder, i möjligaste mån förebygga framtida fattigvårdsbehof. Hr Cajanus inleder sitt förslag med en framställning af den olika karakteren i den gamla och nya fattigvårdslagstiftningen, framställer den preventiva riktningen i den senare, och fortfar derefter:

Det är vi som i detta fall representera detta samhälle. Det tillhör oss att visa oss mäktiga af samma upphöjda åskådning, som dikterat den nya förordningen. Varen öfvertygade om, att om vi än blifva ett af de första samhällen, som verka något i denna anda, vi dock icke skola bli det enda eller sista! Jag föreslår derföre, att af stadens medel från och med nästa års början för hvarje barn, som födes, ett visst belopp för dess räkning insättes i kapital- och lifränteanstalt, hvarifrån sedermera vid viss ålder till delegaren utbetalas lifränta eller pension. Jag har icke velat undantaga något enda barn från denna välgörning. Man vet nemligen huru kapitalet vexlar, och ingen kan förutsäga huru det fördelat sig om 40—50 år. Man behöfver blott tänka på, huru ytterst få affärsfirmor blifva hundraåriga, och det vore icke ens underkastadt någon möda att räkna dem som blifva 50 år till och med 25 år. Den som nu lever sorgfritt kan inom ett sådant tidsmått lefva i armod, och den som nu uppväxer under torftaket kan då vara millionär. Tanken på framtiden måste således vara en gemensam tillhörighet, ty »framtidens rättvisa födes af stundens rättvisa». Men om det är en rättvisa att samhället tänker för alla sina barn,

så är det ock äfven en rättvisa, att sådana föräldrar, för hvilkas barn samhället för närvarande icke kunde behöfva bekymra sig, lemna ett samhällets bidrag motsvarande belopp till förstärkning af den fond, hvarur en gång lifränta skall utgå till barn, hvilkas föräldrar äro i mindre goda omständigheter.

Derpå följer en beräkning af de i Luleå årligen födda barnens antal. Skattas de till 60 och samhället årligen för dem i lifränteanstalt insätter 5 rdr, så är hela utgiften 300 rdr, hvilken obetydliga summa kunde tagas af bränvinsmedlen. Deremot påräknas att lyckligt lottade föräldrar vid sina barns födelse lemna till stads-kassan minst lika mycket, för att af samhället användas till förstärkning i insatsen för fattigare barn. Man skönjer i detta förslag en verkan af den för ett par år sedan i Stockholm inrättade *Fosterländska föreningens* välsignelserika bemödanden. Genom den mäktiga ansats som gafs genom denna förening insattes 1870 i ränteanstalter icke mindre än 782,600 rdr, representerande en tillgång för insättarne vid framskridna år af omkring 6 millioner rdr. Många landtkommuner hafva efterkommit föreningens uppprop. Hufvudsaken är, såsom hr Cajanus riktigt anmärker, att den allmänna uppmärksamheten riktas åt denna samhällsvigtiga angelägenhet. Det är de enskilde som skola göra det mesta, men kommunerna kunna gifva goda exempel.

Vi skynda att välkomna en ny medlem af den periodiska litteraturen: »*Athenæum*, Tidskrift för Sveriges, Norges och Danmarks läroverkssamfund», som utgifves från Lund af hr O. Sonesson, och utkommer

hvar 14:de dag under läseterminerna med $\frac{1}{2}$ ark dubbelspaltig oktav hvarje nummer, mot ett prenumerationspris af 2 rdr 50 öre för år samt 1 rdr 50 öre för halfår, postarvodet oberäknadt. Idén synes vara hemtat från Danmark och är ganska lycklig. Vid nästan alla större elementarläroverk fins det fria föreningar bland ungdomen för särskilda slag af studier, dels belletristiska, dels vetenskapliga, och dessa sällskap hafva medförd den nyttan att uppmuntra studiernas frivillighet efter

de olika naturanlagen, och sålunda bilda en liten motvigt mot den stränga likformighet som lätt blir en följd af den nu varande skollagens allt för strikta tillämpning. »Atheneum», så kallad efter ett sådant ynglingssällskap vid läroverket i Kristianstad, afser att tjena till föreningsband mellan dem alla, samt, jemte uppsatser i hvarjehanda ämnen af unga pennor, meddela sådana underrättelser om undervisningsangelägenheter som kunna vara af allmännare intresse.

Strödda underrättelser.

Nyttan af berömda män för fria folk. I medlet af Augusti detta år firades med stor högtidlighet i Edinburg den hundraårsdagen af *Walter Scott's* födelse, hvarvid mr Maxwell Stirling höll ett tal, som sedermera blifvit i tryck utgifvet. Talaren vidrörde naturligtvis det stora inflytande som Walter Scott utöfvade på den engelska litteraturen, och tillade derefter följande ord, som helsades med den lifligaste bifallsstorm:

»Walter Scott har gifvit denna lilla nordliga fläcks historia en utomordentlig glans; hans engelska häfdverk skall sannolikt ännu länge läsas med begärlighet i hela världen. När man ämnar sälja en egendom i någon del af Skotland, hvars namn af någon anledning finnes omtalad i hans romaner, drager egaren särskild omsorg att framhålla en sådan omständighet, såsom ett särskildt anspråk på hågade spekulanter uppmärksamhet.»

Walter Scott har gjort sitt fädernesland känt i det öfriga Europa, det är hans storhet, och han har dermed förtjent sina landsmäns lifligaste tacksamhet. Hela England står i stor skuld hos honom, ty han har mäktigt bidragit att befästa de båda rikenas förening. Före honom var namnet Skotte nästan ett skällsord: efter honom är det ansedt med aktning och välvilja.

Stilla hafsjernbanan. Den berömda asiatiska resanden Robert von Schlagintweit, som i så många år utforskat Himalayabergen, har nu vänt sin uppmärksamhet åt Amerika och i ett stort, med en mängd präktiga illustrationer utstyrdt arbete beskrifvit den storartade jernbansträcka som

förbinder Atlanten med Stilla hafvet. Straxt efter dess fullbordan reste han på denna bana i hela dess längd, och skildrar nu uppkomsten och beskaffenheten af denna jettebyggnad. Isynnerhet berättar han mycket och i detalj om den tyska befolkningen i de städer och trakter som beröras af jernbanan. Den går genom en nejd, hvarest på mer än 150 svenska mil icke fans en enda stad. Sådana skola nu uppväxa såsom en följd af jernbanan. Hon stiger öfver höjder af mer än 8,000 fot, och under det att i Europa och Asien de högsta punkter dit menniskan trängt äro kloster, så upptagas de i Amerika, betecknande nog, af jernbansbyråer, postkontor och telegrafstationer. Ingen bana i Europa, med undantag af Montcenis-tunneln, har haft större svårigheter att öfvervinna än de delar af Pacific-banan som gå genom bergstrakten och sträckan öfver Sierra Nevada, och som öfverträffa i storhet alla liknande hittills utförda arbeten. Till en början var banan på flere ställen osäker, men man har sedan dess småningom afhjelpt bristfälligheterna, och ingen anmärkningsvärd olycka har hittills inträffat på den samma. I de såkallade Pullmanska hotellvagnarna kan man åka, äta och sofva lika yppigt som de europeiska kejsarne och konungarne i deras egna vagnar, och det har äfven blifvit sörjdt för tillfredsställelse af de andliga behofven. Författaren säger att i de fyra verldsdelar som han berest, har han ingenstädes tillbragt en sommar i ett angenämare och sundare klimat än i San Francisco, denna »Stilla hafvets drottning», som 1846 blott hade 600 invånare men nu räknar 170,000. Sierra Nevada

söker sin like i formernas skönhet och växtverldens rikedom: det enda som gör ett sorgligt intryck är den obetänksamma hushållningen med skogarne.

“Engelsmännens vanslägtande“.

En ganska bekant engelsk naturforskare, dr Bedsoe, läste vid »British Assosiation's sista sammankomst i Edinburg en afhandling under denna titel, hvilken för de stolta öborne svårligen kunde vara annat än missljudande. Han påstår att civilisationens stora framsteg, genom att mildra verkningarne af den darwinska lagen om kampen för tillvaron, bevarar de typer som borde försvinna och sålunda bidraga till släktets urartande. Men, säger han, nu är England det mest civiliserade land i verlden: ingenstädes äro eländet och de kroppsliga lidandena föremål för menniskovänligare omsorger. Deraf följer att engelsmännen äro dömda till ett hastigare vanslägtande än de öfriga folken. Det försigtiga uppförande som denna nation sedan några få år iakttagit, den resignation hvarmed den underkastat sig de förödmjukelser som af Förenta Staterna och Preussen blifvit England tillfogade, äro efter dess ovänners förmenande ett bevis på riktigheten af dr Bedsoe's sats, under det att dess vänner tvärt om i denna moderation se ett bevis på styrka och ett exempel, som i rätt tid blifvit gifvet åt vissa hetsiga nationer på kontinenten.

Högre boktryckeriskola i Leipzig. Tyskland är fackskolornas fädernesland, och

Leipzig, hufvudsätet för den tyska bokmarknaden, kunde icke sakna en anstalt för boktryckeriarbetares undervisning. Sedan två år fins det också en sådan inrättning, hvars lärare examinera och undervisa alla de gossar som låta inskrifva sig såsom lärlingar i yrket.

Under läsåret 1870—71 besöktes skolan af 217 lärjungar, som arbetade vid 32 tryckerier och voro fördelade i 8 klasser: 165 af dem voro sättare- och de öfriga tryckarelärlingar. Undervisning meddelades i tyska språket, latin och grekiska, så mycket som är nödigt för en god yrkesutöfning, encyklopedi, mekanik, beskrifvande geometri, samt manuskript- och korrekturläsning. Måne ej detta exempel förtjenar efterföljd, och skulle ej inrättningen af en yrkesklass för tryckeriarbetare vid någon af hufvudstadens talrika aftonskolor vara af nytta för den typografiska konsten?

En ny lefnadsbana. Af Kossuth väntas inom kort ett arbete på tyska, under titel »Stjernornas färgförändringar». Äfven på jorden har Kossuth haft tillfälle att i sitt eget politiska lif iakttaga icke så få färgförändringar.

<i>Innehåll:</i>	Sid.
Björnstjerne-Björnson	785.
Hvad är husslöd?	786.
Liten bokrevy	791.
Blick på pressen	798.
Strödda underrättelser:	
Nytan af berömde män för fria folk m. m.	799.

SAMTIDEN,

Veckoskrift för politik och litteratur,

utgifves under nästa år 1872, med syfte att i frisinnad anda behandla företeelserna inom samhället, litteraturen, vetenskapen, sköna konsterna och den periodiska pressen. Tidskriften utkommer hvarje lördag med ett ark dubbelspaltig imperialoktav, som vid årets slut åtföljes af titelblad och register.

Prenumerationen sker på *postkontoren*, i *bokhandeln* samt i Stockholm på *tidningarnes utdelningsställen*; priset är 10 rdr för helt, 5 rdr 50 öre för halft och 3 rdr för fjerdedels år, *postarvodet för landsortsprenumeranter inberäknadt*.

Obs. Alla meddelanden till Veckoskriften ställas till *Expeditionen af Samtiden*, N:o 28 Norra Smedjegatan.

Expeditionen kan icke åtaga sig att sända regelmessiga bytesexemplar, och ber derfor vänligast få afböja andra sändningar af landsortstidningar, *än då det önskas fästa redaktionens uppmärksamhet på någon särskild artikel.*